

AUGUSTAVO KANALAS. NEMNOVO ŠLIUZAS

Nemново (Niemnowo/Немново) šliuzas (1824-39) – vienas iš trijų Augustavo kanalo šliuzų, esančių Baltarusijos Respublikoje (kiti - *Wołkuszek/ Волкушек, Dąbrówka/ Домбровка*), paskutinis kanalo šliuzas prieš jam susijungiant su Nemunu. Šliuzas neveikė nuo 1939 m., rekonstrukcija atlikta 2004-2006 metais. Dabar čia veikia nedidukas Augustavo kanalo muziejus.

Nemново šliuzas (*Глобус Беларусі*)

Augustavo kanalas (1824-1839) - hidrotechnikos paminklas, laivybos kanalas, jungiantis Vyslos ir Nemuno baseinus – Vyslos intakus jungia su Baltijos jūra per Nemuno intakus. Kanalas eina nuo Bebro (Narevo intakas) per keletą ežerų (Mėtos, Baltį) ir kanaluotą Juodosios Ančios (Nemuno intakas) vagą. Kanalo ilgis – 101,2 km (iš jų 80 km Lenkijos teritorijoje, 18,6 km – Baltarusijos, 3,5 km – sienos ruožas), gylis 1,5-3 metrai. Kanalas iš viso turi 18 šliuzų. Iš jų - 14 Lenkijos Respublikos teritorijoje (iš eilės link Nemuno: *Dębowo, Sosnowo, Borki, Białobrzegi, Augustów, Przewięź, Gorczyca, Paniewo, Perkuć, Mikaszówka, Sosnowek, Tartak, Kudrynki*), 1 Lenkijos ir Baltarusijos pasienio ruože (*Kurzyniec/ Куржинец*), 3 - Baltarusijos Respublikos teritorijoje (*Wołkuszek/ Волкушек, Dąbrówka/ Домбровка, Niemnowo/ Немново*).

Augustavo kanalo šliuzų Baltarusijos teritorijoje žemėlapis (*Туризм в Беларусі, belarus-travel.by*)

Kanalas jungia 12 ežerų (*Mikaszówek, Mikaszewo, Krzywe, Paniewo, Orle, Gorczyckie, Serwy, Studzieniczne, Białe, Necko, Rospuda i Sajno*). Galinių Augustavo kanalo taškų aukščio skirtumas 54,04 m.

1968 m. Lenkijos kultūros ministro raštu Augustavo kanalas buvo paskelbtas kultūros paminklu, 1979 m. įtrauktas į Lenkijos paminklų registrą. Augustavo kanalas kaip unikalus technikos paminklas yra pretendentas į UNESCO Pasaulinio paveldo objektų sąrašą.

Šiandien Augustavo kanalas – vienas žymiausių Augustavo regiono paveldo objektų, itin mėgstamas turistų. Lenkiškoji kanalo dalis pritaikyta turizmui ir poilsiui. Iš Augustavo mieste esančio uosto vykdomos pramoginės kelionės laivu kanalu ir jo jungiamais ežerais. Ilgainiui planuojama atidaryti maršrutą, kuris apimtų ir kanalo dalį, esančią dabartinėje Baltarusijoje.

Kanalo statybos istorija. Tokio kanalo idėja gimė jau XVIII a. pabaigoje, tačiau dar aktualesnė tapo XIX a. pradžioje. Iki geležinkelio atsiradimo vandens keliai (tiek upinė, tiek jūrinė laivyba) iš esmės buvo būtina sąlyga sėkmingai ūkio raidai. Ypač tai aktualu tampa pramoninės revoliucijos metu. Lenkijos karalystėje 1815-1830 m. intensyviai vystantis pramonei ir ūkiui, tuo pačiu ir eksportui, tačiau neturint tiesioginio išėjimo į Baltijos jūrą, reikėjo ieškoti aplinkinių kelių (tiesioginė laivyba Vyslos upe, įtekančia į Baltijos jūrą ties Gdansku, buvo apribota – dabar Lenkijai priklausantis Pamarys priklausė Prūsijai, o Prūsija buvo įvedusi itin didelius muitus). Kanalo statybos iniciatyvos autorius - Lenkijos Karalystės izdo ministras Pranciškus Ksaveras Druckis-Lubeckis (Franciszek Ksawery Drucki-Lubecki).

Augustavo kanalas 1930 m.

Pagal pirminį sumanymą dalį kanalo statybos turėjo vykdyti lenkai (Lenkijos Karalystė) ir kitą dalį rusai (Rusijos imperija). Kanalą 1824 m. suprojektavo Ignatas Prandzyski (Ignacy Prądzyński), projektą patvirtino Lenkijos Karalystės vyriausybė, 1825 m. - caras Aleksandras I ir statybos tais pačiais metais buvo pradėtos. Kuriam laikui darbus nutraukė 1831 m. sukilimas. Po sukilimo Lenkijos karalystės autonomija buvo panaikinta, pasikeitė ir kanalo statybos koncepcija. 1833-1839 m. buvo realizuota tik projekto dalis – atkarpa nuo Bebros iki Nemuno. Kanalo statyba kainavo 14 milijonus tuometinių lenkiškų zlotų. Intensyviausiais statybos metais vienu metu dirbo apie 6-7 tūkst. žmonių. Tai buvo skirtingų tautybių žmonės ir apylinkių baudžiauninkai, kurie už darbą gavo laisvę (todėl vienas iš šliuzų vadinamas Laisvė - *Swoboda*).

Nepaisant sumanymo, kanalas niekada nevykdė strateginės savo funkcijos – laisvos laivybos ir patekimo į Baltijos jūrą išvengiant Vyslos žočių, tačiau suvaidino labai svarbų politinį

vaidmenį. 1825 m. Prūsija atsisakė muitų karo. XIX a. II pusėje pradėtas statyti geležinkelis. Lenkijos karalystės ekonominė padėtis pasikeitė ir laivyba kanalu sumažėjo. Kanalas tapo vietinės reikšmės laivybos arterija, daugiausia naudota plukdyti medienai. Mokesčiai, surinkti už kanalo eksploatavimą, nepadengė eksploatacinių išlaidų. Dalis kanalo šliuzų nuo 1939 m. neveikė, II Pasaulinio karo metais buvo sunaikinti. Dabar visi kanalo šliuzai veikia arba baigiami rekonstruoti.

Taip pat žr.:

- Немново // *Глобус Беларусі* (<http://www.globus.tut.by/nemnovo/index.htm>)
- Кан. Аўгустоўскі канал // *Radzima.org*
(http://www.radzima.org/pub/miesta.php?lang=by&miesta_id1=hrhrauka)
- Kanał Augustowski // *kanaly.info* (http://kanaly.info/pl/index/id_contentnews=41)
- *Kanał Augustowski - wirtualna wycieczka*
(http://www.augustow.pl/panoramy/kanal_augustowski/index.html)
- *Kanał Augustowski. Arcydzieło Rąk Ludzkich i Natury*. Pod redakcją Krzysztofa Młodkowskiego, Wojciech Batura i Jan Bełkot. Toruń, 2005
- Helena Morawska-Ciesielska: 175 lat Kanału Augustowskiego // *Gospodarka Wodna*, 1998, nr. 12; 1999, nr. 1